

MUHASEBEDE ETİK, MESLEKİ DEĞERLER, ETİK VE TUTUM, IES 4 KAPSAMINDA İNCELEME*

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Nur BUYRUK AKBABA**

Araştırma Makalesi / *Research Article*

Muhasebe Bilim
Dünyası Dergisi
Özel Sayı 2018; 20, ös762- ös778

ös
762

ÖZ

Etik; iyi, kötü, doğru, yanlış, ahlak, ahlaksızlık gibi kavramları açıklayan, insan ahlakının sorularına çözüm arayan ahlak felsefesidir. Muhasebe mesleğinde etik kavramı ise muhasebe mesleğinin sunulmasında hizmet kalitesi, finansal bilgilerin doğru, güvenilir, meslek mensuplarının tarafsız, dürüst ve güvenilir olması adına uyması gereken kurallardır. Muhasebe mesleğinde etik kavramı ile ilgili bir çok çalışma yapılmıştır. Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Komitesi’de muhasebe mesleği ile ilgili standartlar yayımlamıştır. (4) numaralı uluslararası eğitim standardında (IES) mesleki değerler, etik ve tutum ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Çalışmada muhasebe mesleğinde etik kavramının önemi, Uluslararası Eğitim Standardı kapsamında mesleki değerler, etik ve tutum hakkında yapılan düzenlemelere yer vererek muhasebe mesleğine katkı sağlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda konuya ilişkin kavramsal bilgilere değinilmiş, meslek mensuplarının (4) numaralı standardı uygulamalarındaki bilgi ve uygulanan esaslara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etik, Muhasebe, Standart, IES 4

JEL Sınıflandırması: M40, M41

---

* Makale gönderim tarihi: 21.06.2018 ; kabul tarihi: 31.07.2018

Bu çalışma, 13-15 Eylül 2018 tarihlerinde MODAV tarafından Nevşehir’de düzenlenen 15. Uluslararası Muhasebe Konferansı’nda bildiri olarak sunulmuş ve alınan eleştiriler dikkate alınarak yeniden hazırlanmıştır.

** Bitlis Eren Üniversitesi, İşletme Bölümü, Muhasebe Finansman ABD, abuyruk@beu.edu.tr, orcid.org/0000-0003-4940-7138

Atıf: Buyruk Akbaba, A. N. 2018. Muhasebede etik, mesleki değerler, etik ve tutum, IES 4 kapsamında inceleme. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20 (Özel Sayı), ös762- ös778

ETHICS IN ACCOUNTING, PROFESSIONAL VALUES, ETHICS AND ATTITUDES, EXAMINATION WITHIN IES 4

ABSTRACT

Ethic; it is a moral philosophy that explains concepts such as good, bad, right, wrong, moral, immorality, seeking solutions to the questions of human morality. The concept of ethics in the accounting profession is the rules that must be followed in the name of service quality in the presentation of the accounting profession, in order to ensure that financial information is accurate, reliable, professional members are impartial, honest and trustworthy. There have been many studies on the concept of ethics in the accounting profession. The International Accounting Education Standards Board (IAESB) has published standards on the accounting profession. (4) in the International Education Standard (IES) are explained professional values, ethics and attitudes. It was aimed to contribute to the accounting profession by giving importance to the concept of ethics in the accounting profession in the study and by arranging the regulations about the professional values, ethics and attitude within the scope of the International Education Standard. For this purpose, conceptual information about the subject is given and information about the application of the (4) number of standard and the applied principles are included.

ÖS
763

Keywords: Ethics, Accounting, Standard, IES 4

JEL Classificaiton: M40, M41

1. GİRİŞ

Etik, ahlak felsefesidir ve iyi ya da kötü ayrımının yapılabilmesi için genel değerleri ifade etmektedir. Ahlaki standartların uygulanmasının sorgulanmasıdır. Günümüzde etik kavramı daha çok iş hayatındaki normların muhakemesi üzerine olsa da aslında etik eğitimden ticarete hayatın birçok alanında söz konusudur. Geçmişten günümüze kadar etik ile ilgili birçok tanımlama yapılmıştır. Töre bilimi, ahlak bilimi, ahlakla ilgili olarak bazı sözlük anlamı vardır.

Mesleki anlamda etik; meslek mensuplarının, mesleki görevlerinde, sorumluluklarında uymaları gereken kurallar bütünüdür. Muhasebe mesleği açısından etik kavramı ise meslek mensuplarının faaliyetlerini yürütmelerinde kanun ve toplumun değer yargılarını dikkate alarak, güvenilir, tarafsız, mesleki yeterlilik ve özen gösterilerek yapılmasıdır.

Muhasebe mesleği açısından etik kavramına ilişkin ulusal ve uluslararası bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmada da ulusal ve uluslararası yapılan çalışmalar göz önüne alınarak çalışmanın ilk bölümünde; etik, muhasebe de etik kavramına ve tarihsel gelişim sürecine yer verilmiştir. Son bölümde ise Uluslararası Eğitim Standartlarına Göre muhasebe de etik, mesleki değerler, etik ve tutumlar ele alınarak (4) numaralı Mesleki Değerler, Etik ve Tutumlar standardına göre incelenmiştir.

2. BAZI KAVRAMLAR

Çalışmanın bu bölümünde; etik kavramı, muhasebe de etik kavramı ve muhasebede etik kavramına yönelik yasal düzenlemelere yer verilmiştir.

2.1. Etik Kavramı

Etik kavramı, Yunanca ethos sözcüğünden gelen; davranış biçimini ifade eden karakter anlamına gelen, ahlaki değerler statüsü olarak tanımlanır. Ahlak sözcüğünün İngilizce de karşılığının ethics olması nedeniyle ahlak, Türkçe’de etik anlamını da içerir ve birbirlerinin yerine kullanılır. Ahlak, nasıl davranılmasına ilişkin, yazılı olmayan pratik kuralları kapsarken, etik daha somut kavramları içerir ve bu kavramlardan neler çıkabileceği üzerinde çalışır.

ÖS
764

Etik, insanlara “işlerin nasıl yapılması gerektiğini” belirlemede yardımcı olan kılavuz değerler, ilkeler ve standartlardır. Etik bir süreçtir ki bu süreçte karar alırken ve uygulama yapılırken, belirli değerlere bağlı kalınarak hareket edilir. Etik günümüzde pek çok alanda uyulması gereken değerlerin başında gelmektedir. Siyasette, eğitimde, ticarete yönetimde, tıpta vs. daha pek çok alanda etik değerler her geçen gün giderek ön plana çıkmaktadır. Günümüzde etiğin pek çok alana konu olması sebebiyle; meslek etiği, iş etiği, bireysel etik, örgütsel etik, işletme etiği, yönetsel etik gibi kavramlar kullanılmaktadır (Erkal ve Bektaş 2016, 817).

“Etik” en kısa ve genel anlamıyla ahlak felsefesidir. “Ahlak” ise, bir toplumun davranış, tutum ve inançları üzerinde etkili olan değerlerin bir bütünüdür. İyi-kötü, doğru-yanlış ayrımının yapılabilmesinde genel değerleri ifade eden ahlakın pratiğini ise onun felsefesi olan etik kavramı ifade etmektedir (Çubukçu 2012, 104).

Etik, ahlaki standartların hayata uygulanışının ve mantıklı olup olmadıklarının sorgulanmasıdır; yani bir bakıma muhakeme ve akıl yürütme sürecidir (Gürel 2009, 173). Etik, uygulamalı, normatif ve meta olmak üzere üçe ayırmak mümkündür. Birisinin belirli (spesifik) bir durumda nasıl davranması gerektiğini “uygulamalı etik”, birisinin etik bir durum veya görüşü nasıl kanıtlayacağı “normatif etik”, birisinin etik veya etkin kökten yapısını nasıl anlayacağı “meta-etik” kavramları ile açıklanmaktadır.

Meslek Etiği (Professional Ethics): Belirli bir meslekte uyulması gereken davranış kurallarını konu edinir. İş Etiği (Business Ethics): İş dünyasında hüküm süren doğru ve yanlış davranışları ele alır. Uygulamalı etik olup, karar verme durumundaki yöneticilerin ve çalışanların ahlaki sorumluluklarının incelenip netleştirilmesini içerir (Elmacı ve Tutkavul 2017, 135). Uygulamalı etik yaklaşımı içine giren iş etiği, sadece ahlaki normları ve değerleri incelemekle yetinmez, aynı zamanda inceleme sonuçlarını kurumlara, teknolojilere, iş görme tarzlarına ve faaliyetlerine uygular (Gürel 2009, 174). Meslek etiği ise mesleki davranışla ilgili neyin doğru neyin yanlış, neyin haklı neyin haksız olduğu hakkında inançlara dayalı ilkeler ve kurallar topluluğudur (Yücel 2017, 235).

2.2. Muhasebede Etik Kavramı

Mesleği sembolize eden etik, muhasebe meslek mensuplarının mesleki görev ve sorumluluklarını yerine getirmesini sağlar. Bağımsızlık ve dürüstlük etiğin uygulama

sonuçlarındandır (İskender ve Kırılıoğlu 2012, 3-4).

Muhasebe mesleğinde etik kavramı, muhasebe meslek mensuplarınca faaliyetlerin yürütülmesi ve herhangi bir sebeple mesleki faaliyetin yürütülemediği durum ve dönemlerde, kanunlara uygun işlemlerin yapılmasıdır. Kanunlara uygun işlemlerin yapılmasının yanı sıra toplumun değer yargılarına da önem verilerek güvenilir bilgilerin topluma sunulması, müşteriler, toplum, meslektaşlar ve ilgili meslek kuruluşları ile olan ilişkilerde uyulması gereken kurallar bütünüdür (Özçelik ve Angı 2017, 143).

Mesleki etik, meslek mensuplarına, kişisel eğilimlerinden ziyade meslek kuruluşlarınca belirlenmiş kurallar çerçevesinde davranmaya yönlendiren, zorlayan ilkeler bütünüdür. Meslek etiği, mesleğin icrasında toplum yararının gözetilmesini ön plana çıkarır. Böylece dünyanın her yerinde mesleği icra edenlerin ortak davranış kurallarına uymasını sağlar (Erol Fidan ve Subaşı 2014, 112).

Muhasebe mesleğinde etik davranışı belirleyen beş faktör bulunmaktadır. Bunlar, dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik ve mesleki davranıştır. Dürüstlük, meslek mensuplarının tüm meslekî ve iş ilişkilerinde doğru sözlü ve dürüst davranmalarıdır. Tarafsızlık, yanlı veya önyargılı davranarak; üçüncü kişilerin haksız ve uygunsuz biçimde yaptıkları baskıların meslek mensuplarının meslekî kararlarını etkilememesi veya engellememesidir. Meslekî Yeterlilik ve Özen, meslek mensuplarının meslekî faaliyetlerini yerine getirirken teknik ve meslekî standartlara uygun olarak, özen ve gayret içinde davranmasıdır. Gizlilik, meslek mensuplarının meslekî ilişkileri sonucunda elde ettiği bilgileri açıklamasını gerektirecek bir hak veya görevi olmadıkça üçüncü kişi veya gruplara açıklamaması ve bu bilgilerin meslek mensubunun veya üçüncü kişilerin çıkarları için kullanılmamasıdır. Meslekî Davranış, meslek mensuplarının mevcut yasa ve yönetmeliklere uymasını ve mesleğin itibarını zedeleyecek her türlü davranıştan kaçınmasını ifade etmektedir (Gül ve Erol 2016, 58-59).

Muhasebecilerin hissedarlara, alacaklılara, çalışanlara, tedarikçilere, hükümete, muhasebe mesleğine ve genel olarak kamuya karşı yükümlülükleri vardır; bu nedenle, muhasebe meslek mensupları sorumluluklarını her daim hatırlamak zorundadırlar. Etik, muhasebeciler tarafından sağlanan bilgilere ihtiyacı olan bilgi kullanıcılar için önemlidir. Etik, herkese işgücünün güvenilir olduğunu bildiren resmi bir yöntem olarak görülmektedir (Arslan, Gökoğlan ve Bulut 2018, 280).

2.3. Muhasebede Etik Kavramına Yönelik Yasal Düzenlemeler

Etikle ilgili çalışmalar 2500 yıl öncesine dayanmasına karşın sosyal ve mesleki yaşantımızdaki yeri ise çok daha yenidir. Son yıllarda sıkça etik kavramından bahsedilmesine rağmen, çerçeve bir tanımı yapılamamaktadır.

Oldukça karmaşık olan etik kavramı ile yapılan çeşitli tanımlamaların hep bir tarafı eksik kalmaktadır. Etik, yaşamın her alanında davranışları yönlendiren standartların ve prensiplerin bir bütünü olarak doğruyu ve yanlışı ayırt etmek biçiminde algılanmış ve tarihsel süreç içinde farklı toplumlar ve kültürler hep kendi kurallarını oluşturmuşlardır. Bu kuralların temelleri bazen dine ve geleneklere, bazen de meslek gruplarının özelliklerine bağlı olarak şekillenmiştir.

Bu bağlamda özellikle son yıllarda genel olarak etik ve meslek etiği, dünyada ve ülkemizde neredeyse her alanda gündeme gelmektedir (Akın ve Özdaşlı 2014, 61).

Dünyadaki mesleki etik ile ilgili gelişmelerde; son 20 yılda muhasebe çevrelerinde meslek etiği konusunda kayda değer gelişmeler ilk olarak Amerika’da yaşanmış ve Amerikan Bağımsız Kamu Muhasebecileri (AICPA), “mesleki davranış yasası ilkeleri” ve “mesleki davranış yasası kuralları” başlıkları altında muhasebe meslek mensupların uyması gereken etik ilke ve kuralları yayınlamıştır.

Bu kuralların yanı sıra Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu’nun (IFAC) Muhasebeciler İçin Etik Standartlar Kurulu (IESBA) tarafından 2010 yılında “Profesyonel Muhasebeciler İçin Etik Kurallar El Kitabı” isimli bir çalışma yayınlamasıyla birlikte ülkemizde de etik standartları oluşturma adına 2011 yılında TÜRMOB tarafından Türkçeye çevrilerek yayınlanmıştır.

Aynı zamanda IFAC eğitim komisyonu tarafından hazırlanan, IES 4 kodlu “Mesleki Değerler, Etik ve Davranışlar Standardı” 2005 yılından bu yana yürürlüktedir. Ayrıca IFAC’ın standart oluşturma görevlerindeki en önemli hizmetini; muhasebe meslek mensuplarına yönelik Meslek Etik Kuralları (Code of Ethics for Professional Accountants),

Uluslararası Denetim Standartları ve Uluslararası Eğitim Standartları ile Uluslararası Kamu Sektörü Muhasebe Standartları oluşturmaktadır (Elmacı ve Tutkavul 2017, 137).

Ülkemizde muhasebe meslek etiği ile ilgili doğrudan veya dolaylı olarak yapılan düzenlemeler bulunmaktadır. Mesleki düzenlemeleri yapmakla yetkili olan meslek örgütü TÜRMOB, 18 Ekim 2001 tarihli ve 24557 sayılı Resmi Gazetede “Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir Meslek Ahlak Kuralları” ile ilgili “Mecburi Meslek Kararı”nı yayınlamıştır. Böylece ülkemizde meslek etiği ile ilgili kurallar geliştirilmiş ve bunların uygulanmasında önderlik etmek suretiyle önemli adımlar atılmıştır.

TÜRMOB’un dışında halka açık şirketlerin bağımsız denetimini yapan meslek mensubu denetçiler için düzenleme getiren Sermaye Piyasası Kurulu’da muhasebe mesleğine yönelik meslek etiği kuralları belirlemiştir.

Aynı zamanda bir IFAC üyesi olan TÜRMOB tarafından yürürlüğe girecek olan en son ki etik çalışmasında tabloda da görüldüğü gibi herkesin uymak zorunda olacağı dürüstlük, tarafsızlık, Mesleki Yeterlilik ve Özen, Gizlilik ve Mesleki Davranış ilkeleri açıkça belirtilmiştir.

TÜRMOB tarafından 1 Ocak 2011 tarihinden itibaren yürürlükte olan en güncel etik kurallar üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm herkesin uyması gereken etik ilkeler, ikinci bölüm bağımsız çalışan meslek mensupları için uyulması gereken etik ilkeler, üçüncü bölümde ise bağımlı çalışan meslek mensupları için uyulması gereken etik ilkeler yer almaktadır.

TÜRMOB tarafından düzenlenmiş olan bu etik ilkelerde; dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik, mesleki davranış, çıkar çatışması, bilginin hazırlanması ve raporlanması gibi konular ile ilgili ilkeler yer almaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde etik

standartlara ilişkin uluslararası düzenlemelerin esas alındığı söylenebilir (Elmacı ve Tutkavul 2017, 138).

Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne (MSUGT) göre muhasebenin temel kavramları 12 başlık altında toplanmıştır.

Bu kavramlardan sosyal sorumluluk kavramı, tarafsızlık ve belgelendirme kavramı, tutarlılık kavramı ve tam açıklama kavramı MSUGT'ye göre muhasebe mesleğinde etikle ilgili düzenlemelerdendir.

3568 sayılı kanunda meslek mensuplarının uyması gereken kurallar belirtilmiştir. Bu kurallar ile muhasebe mesleğinde çalışma disiplini, mesleki güven ve etik amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmeye dönük düzenlemeler; unvanların haksız kullanılmaması, yemin, tasdik ve tasdikten doğan sorumluluk, meslekle ilgili konularda çalıştırılmayacak olanlar, meslek sırları, reklam yasağı, mesleki yasaklar, ücret, disiplin suçları şeklindedir.

**ÖS
767**

13 Aralık 1987 tarih ve 19663 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Sermaye Piyasasındaki Bağımsız Dış Denetleme Hakkındaki Yönetmelikte denetimde etiği sağlamaya yönelik olarak çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Yönetmeliğin 12. maddesinde denetim faaliyetinde bulunanların yapamayacakları işler “yasaklar” başlığı altında açıklanmıştır.

4 Mart 1996 tarih ve 22570 sayılı resmi Gazetede yayınlanan Seri X, No:16 Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğin ikinci bölümünde de bağımsız denetim kuruluşlarının yönetici ve denetçilerine ilişkin esaslar açıklanmıştır.

Bu esaslar; mesleki yeterlilik, bağımsızlık, mesleki özen ve titizlik, reklam Yasağı, sır saklama, rekabet yasağı, raporlamaya ilişkin esaslardır (Kaya ve Ergüden 2014, 55-56).

Muhasebe mesleğinde meslek etiği kurallarına yönelik gerek Türkiye’de 3568 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelikler çerçevesinde TÜRMOB tarafından gerekse uluslararası alanda IFAC, AICPA, Avrupa Muhasebeciler Federasyonu (FEE), Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü (IMA) gibi kuruluşlar tarafından kapsamlı çalışmalar yapılmış, etik ilke ve kurallar belirlenmiştir.

Muhasebe mesleğinde en geniş düzenlemelerin olduğu ABD’de meslek etiği konusunda yapılan çalışma ilk olarak AICPA tarafından yayımlanan “Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği Standartları”dır.

Esas itibariyle kısmi farklılıklar bulunsa da ortaya konulan kuralları; “bağımsızlık, doğruluk, dürüstlük, gizlilik, kamu yararı, meslek onuru, mesleki özen, mesleki yeterlilik, muhasebe ilke ve standartlarıyla uyum, sır saklama, sosyal sorumluluk, tarafsızlık, haksız rekabet, reklam ve teşvik yasağı, vb.” şeklinde belirtmek mümkündür (Daştan 2009a, 285).

Muhasebe meslek mensuplarının faaliyetlerinde kendilerine rehberlik eden AICPA ve IFAC’ın yayımladığı mesleki etik ilke ve kurallar aşağıdaki gibidir (Daştan, Bayraktar ve Bellikli 2015b, 68):

Tablo 1. AICPA Mesleki Davranış Yasası İlkeleri ve Kuralları

İlkeler	Kurallar
Sorumluluklar	Bağımsızlık
Kamu Yararı	Dürüstlük ve Tarafsız Olma
Dürüstlük	Genel Standartlar
Tarafsızlık ve Bağımsızlık	Standartlara Uygun Davranma
Mesleki Özen Gösterme	Muhasebe İlkeleri ile Uyum
Hizmetin Kapsamı ve Niteliği	Sır Saklama
	Şarta Bağlı Ücret
	Meslek Onuru ile Bağdaşmayan Faaliyetler
	Reklam Yasağı
	Komisyon ve Bilirkişi Ücreti
	Meslek Unvanı ve Şirketleşme
	Meslek Etiğine Aykırı Davranışlarla İlgili Yaptırımlar

Kaynak: Daştan, A., Y. Bayraktar ve U. Bellikli. 2015b, 69.

Tablo 2. IFAC Meslek Etiği Kuralları

Bölüm A (Tüm Çalışanlar)	Bölüm B (Bağımsız Çalışanlar)	Bölüm C (Bağımlı Çalışanlar)
Etik Çatışmaların Çözülmesi	Bağımsızlık	Sadakat Çatışması
Mesleki Yeterlilik	Mesleki Yeterlilik ve Muhasebeci Olmayanlardan Yararlanılmasına Dair Sorumluluklar	Meslektaşlara Destek
Vergi Uygulamaları	Ücretler ve Komisyonlar	Bilginin Sunuluşu
Sınır Ötesi Faaliyetler	Bağımsız Muhasebecilikle Bağdaşmayan Uygulamalar	Mesleki Yeterlilik
Gizlilik	Müşteri Paraları	
Doğruluk ve Tarafsızlık	Diğer Bağımsız Meslek Faaliyetindeki Muhasebeci İlişkiler	
Tanıtım	Reklam ve Teşvik	

Kaynak: Daştan, A., Y. Bayraktar ve U. Bellikli. 2015b, 69.

Mesleği düzenleyici kurumlar meslek mensuplarını bu ikilemlerden kurtarmak ve mesleğin itibarını korumak için meslek mensuplarının uymaları gereken mevzuat yayınlamışlardır. Muhasebe mesleğinde meslek ahlakına ilişkin olarak aşağıdaki yasal düzenlemeler mevcuttur.

⇒ Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik,

⇒ Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Meslek Ahlak Kuralları ile İlgili Mecburi Meslek Kararı (Karabınar ve Çevik 2018, 78).

3. ULUSLARARASI EĞİTİM STANDARTLARINA GÖRE MUHASEBEDE ETİK, MESLEKİ DEĞERLER, ETİK VE TUTUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde; muhasebe meslek mensupları için Uluslararası Eğitim Standartları ve (4) numaralı Uluslararası Eğitim Standardına Göre Mesleki Değerler, Etik ve Tutumlar hakkında bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Muhasebe Meslek Mensupları İçin Uluslararası Eğitim Standartları

Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kurulu (IAESB), IFAC'ın bağımsız bir alt komitesi olup muhasebe eğitimi konusunda küresel boyuttaki çalışmaları yönlendirmektedir. IAESB mesleki bilgi, yetenekler, değerler ve etik gibi konularda muhasebe meslek mensuplarının eğitiminde önemli roller üstlenmektedir (Zeytinoğlu ve Özkan 2013, 64).

Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları (IES), Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kurulu tarafından yayınlanmıştır. Bu standartların amacı muhasebe eğitimi alacaklara eğitimleri için yardımcı olmaktır (Uluslararası Eğitim Bildirileri El Kitabı 2010, 10). Mesleki eğitim programlarında, muhasebeci adaylarına, değişikliklere uyum sağlamaları ve bilgi sahibi olabilmeleri için gerekli bilimsel temeller, beceri ve mesleki değerlerin kazandırılması hedeflenmektedir (Özbirecikli 2007, 74). Oluşturduğu Uluslararası Eğitim Standartları'nın desteklenmesi, uyarlanması ve uygulanması konularına da önem vererek çalışmalarını sürdürmektedir. Faaliyetlerini sürdürürken görüşlerinden yararlanabileceği; düzenleyici kurulların temsilcileri, muhasebe akademisyenleri, muhasebe sınavları ve akreditasyon kurumları temsilcileri gibi değişik kesimlerden, farklı bakış açılarına sahip kişilerden oluşan bir danışman grubu (Consultative Advisory Group) bulunmaktadır (Çubukçu 2012, 105). Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu, teknik yeterlilik ve mesleki beceriler, değerler, etik ve tutumları belirleyen mesleki muhasebe eğitimi alanında standartlar oluşturarak kamu yararına hizmet eden bağımsız bir standart belirleme organıdır (IAESB, 05.06.2018). Kurul, uygulayıcılar için en iyi kabul edilebilir açıklamaların yapılmasını amaçlamaktadır (Wilson 2014, 627).

Uluslararası Eğitim Standartları (IES – International Education Standards) ise önceleri, Ekim 1977 tarihinde işlerliğe kavuşmuş olan Eğitim Komitesi (Education Committee) tarafından oluşturulurken sonradan komitenin ismi ve yapısı değişikliğe uğramış; Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kurulu (IAESB – International Accounting Education Standards Board)

ismiyle faaliyetlerine devam etmiştir (Okan Gökten ve Gökten 2016, 52). Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, Uluslararası Eğitim Standartları ve Uluslararası Eğitim Uygulamaları Açıklamalarını yayımlamaktadır (Fito, Llobet ve Moya 2013, 107). Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tüm dünyada muhasebe eğitiminde iki konu üzerine odaklanmıştır. Bu iki konu; pratik ve profesyonel olarak eğitimdeki unsurlar ile eğitim standartları ve eğitim uygulamaları şeklindedir (Rathore 2008, 276). IAESB tarafından yayımlanmış olan Uluslararası Eğitim Standartları aşağıda belirtildiği gibidir:

⇒ Uluslararası Eğitim Standardı 1 Muhasebe Mesleği Eğitim Programına Giriş Şartları

⇒ Uluslararası Eğitim Standardı 2 Muhasebe Mesleği Eğitim Programlarının İçeriği

⇒ Uluslararası Eğitim Standardı 3 Mesleki Beceriler ve Genel Eğitim

⇒ Uluslararası Eğitim Standardı 4 Mesleki Değerler, Etik ve Tutumlar

⇒ Uluslararası Eğitim Standardı 5 Staj Şartları

⇒ Uluslararası Eğitim Standardı 6 Mesleki Yetenekler ve Yeterliliğin Değerlendirilmesi

⇒ Uluslararası Eğitim Standardı 7 Sürekli Mesleki Gelişim: Yaşam Boyu Öğrenme ve Mesleki Yeterliliğin Sürekli Gelişimi Programı

⇒ Uluslararası Eğitim Standardı 8 Denetçiler İçin Yeterlilik Şartları (Uluslararası Eğitim Bildirileri El Kitabı 2010, 35).

Standartların ilk dördü meslek mensup adaylarının eğitimleri ile ilgilidir, beş, altı ve yedinci standartlar eğitim sonrası için hazırlanan standartlardır. Son standart ise denetim ile ilgili hazırlanmıştır (Can ve Demirci 2016, 320).

Uluslararası Eğitim Uygulamaları Açıklaması (IEPS) ise IFAC üyesi kuruluşlara eğitimde genel kabul görmüş uygulamaların açıklanması ve muhasebe meslek mensuplarının gelişimine yardımcı olmak amacı ile Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu tarafından yayınlanmaktadır. Bugüne kadar yayınlanan IEPS'ler;

⇒ Uluslararası Eğitim Uygulamaları Açıklaması 1 Mesleki Değerler, Etik ve Tutumları Geliştirme ve Devam Ettirme Yaklaşımları

⇒ Uluslararası Eğitim Uygulamaları Açıklaması 2 Muhasebe Meslek Mensupları İçin Bilgi Teknolojisi

⇒ Uluslararası Eğitim Uygulamaları Açıklaması 3 Staj Gereksinimleri'dir (Daştan ve Bellikli 2016c, 180).

Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları'nın (IES) faydaları;

1) Muhasebe mesleğine olan toplumsal yaklaşımı olumlu hale getirecek muhasebecilerin yetiştirilmesi için gerekli küresel çalışma ortamını sağlamak,

- 2) Tüm dünyada muhasebe eğitim sürecini birbirine yaklaştırmak,
- 3) Eğitim sürecinin tutarlılığını arttırmak,
- 4) Tüm muhasebeciler için eğitim ve uygulama tecrübelerini bir temele oturtmak ve böylece tek ve genel kabul görmüş uluslararası teknik ve uygulama standartlarının kabulünü sağlamak,
- 5) Muhasebecilerin tüm dünyada daha geniş bir alanda kabul görmesini ve değişimini sağlamak,
- 6) Dünya üzerinde muhasebe meslek örgütlerinin karşılıklı işbirliği ve tanınmasını daha da arttırmaktır (Uyar 2008, 82).

3.2. Uluslararası Eğitim Standardına Göre Mesleki Değerler, Etik ve Tutumlar (IES-4)

IAESB tarafından yayımlanan IES 4, “Mesleki Değerler, Etik İlkeler ve Tutumlar” (Professional Values, Ethics and Attitudes) ile ilgili eğitim standartlarını düzenlemektedir. Bu standardın amacı, muhasebe meslek mensuplarının yeterliliğe yönelik eğitim programı süresince uygun mesleki değerler, etik ve tutumlarla donanmalarını sağlamaktır. Muhasebe mesleği eğitimi programı, potansiyel muhasebe meslek mensuplarını mesleki yargıda bulunulması ve toplumun ve mesleğin çıkarını en uygun etik davranışla hareket edilmesi amacıyla mesleki değerler, etik ilkeler ve tutumlar çerçevesini sağlamalıdır (İskender ve Kırloğlu 2012, 3-8).

Toplumun muhasebe mesleğinden beklentileri yüksektir. Muhasebe meslek mensuplarının karar verme sürecinde önemli rolleri olması nedeniyle, mesleki ve yönetsel kararların potansiyel etik etkilerinin farkında olmaları gerekir. Bu yaklaşımdan hareketle hazırlanmış IES 4: Mesleki Değerler, Etik ve Davranışlar Standardı, esas olarak; mesleki değer, etik ve davranışlar, bunların öğretilmesi ve iş ortamında öğrenilmesi şeklinde üç başlık halinde düzenlenmiştir (Daştan 2009a, 294).

IES 4 Initial Professional Development – Professional Values, Ethics, and Attitudes (İlk Mesleki Gelişim - Mesleki Değerler, Etik ve Tutumlar); bu Standart mesleki değerler, etik ve tutumları belirler ve muhasebe meslek mensuplarının eğitim programı sırasında yeterlilik elde etmelerine yol açar (Sarı Özgün 2016, 169). IFAC üyesi meslek kuruluşları düzenli olarak bu UES’deki öğrenme sonuçlarını başarmak için tasarlanmış muhasebe meslek eğitimi programlarını incelemeli ve güncellemelidir (Uluslararası Eğitim Bildirileri El Kitabı 2015, 92).

Aslında bu standartta mesleğin yüklemiş olduğu ahlaki değerlerle ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Muhasebe temel kavramlarından sosyal sorumluluk kavramının bir davranış biçimi olarak meslek mensubuna kazandırılmasıyla yerine getirilmiş olur. Sosyal sorumluluğa sahip bir muhasebeci, alacağı kararlarda, oluşturacağı bilgilerde belli kişi ya da kurumun çıkarını değil toplumun çıkarını gözetecektir.

Muhasebe meslek mensuplarının için eğitim programlarında etik, değer ve tutumların

kapsamı şöyledir;

- ⇒ Sosyal sorumluluk, kamu ilgisi ve duyarlılığı,
- ⇒ Sürekli iyileştirme ve yaşam boyu öğrenme,
- ⇒ Güvenilirlik, sorumluluk, güncelliği, nezaket ve saygı,
- ⇒ Kanun ve yönetmeliklerdir.

Bir eğitim programında “Etik, Değer ve Tutum” ile ilgili yer alması gereken özellikler standartlarda belirtilmiştir:

- ⇒ Etiğin doğası,
- ⇒ Kurallara bağlı detaylandırılmış olan farklılıklar göz önünde bulundurularak etik çerçevenin avantaj ve dezavantajlarının belirlenmesi,
- ⇒ Dürüstlük, nesnellik, mesleki yeterlilik, özene bağlılık ve gizlilik temel etik ilkelere uygunluk,
- ⇒ Mesleki davranış ve teknik standartlara uygunluk,
- ⇒ Bağımsızlık, kuşkuculuk, hesap verebilirlik ve kamu beklentileri kavramları,
- ⇒ Etik ve meslek, sosyal sorumluluk,
- ⇒ Yasa, yönetmelik arasındaki ilişkide dahil olmak üzere etik, hukuk ve kamu yararı,
- ⇒ Bireysel etik olmayan davranışların meslek ve toplum için sonuçları,
- ⇒ İş ve iyi yönetime ilişkin etik,
- ⇒ Etik ve profesyonel muhasebeci; ihbar, ilgi, etik ikilemler ve onların çözümü çatışmalarıdır.

Meslek mensupları, mesleki değerler etik ve tutumlarının araştırılmasına yönlendirilmelilerdir. Meslek mensupları, muhasebe mesleği için diğer mesleklerin de etik genelgelerini ve diğer potansiyel yaklaşımları incelemeye ve tartışmaya yönlendirilmelidir (Sarı Özgün 2016, 171).

Mesleki değerler, etik ve tutumun sunumunda;

- ⇒ Çok boyutlu vaka çalışmaları gibi öğretim materyalleri,
- ⇒ Rol oynama tekniği
- ⇒ Seçilmiş konularla ilgili okuma yapılması ve videoların analizi
- ⇒ Etik ikilemleri içeren gerçek hayat iş durumlarında analizi

⇒ Disiplin kararlarını ve bulgularını tartışma,

⇒ Kurumsal ve profesyonel deneyimleri olan kişilerin tecrübelerinden yararlanmak üzere davet etme deneyimli kişileri konuşmacı olarak davet etme gibi yaklaşımlar benimsenmelidir.

Meslek mensupları kendi etik tecrübelerinden de kazanımlar edinebilirler. Bu edinmiş oldukları deneyimlerini eğitim sürecinde aktarabilirler (Sarı Özgün 2016, 170-171). IFAC üyesi meslek kuruluşları, aday muhasebe meslek mensupları için mesleki değerler, etik ve tutumlar ile ilgili öğrenim ve gelişim faaliyetlerini, formüle edilmiş ve belgelenmiş yansıtıcı faaliyetleri kapsayacak şekilde tasarlamalıdır (Uluslararası Eğitim Bildirileri El Kitabı 2015, 92).

Mesleki kuruluşlar, muhasebe meslek adayların yeterli eğitim ve iş deneyimi edinimlerini zorunlu kılmalıdır. Eğitim ve staj yapılırken mesleki değerler etik ve tutumların gözlemlenebileceği uygulayarak öğrenilebileceği fırsatlar vermelidir. Staj yapılan kurumlar muhasebe meslek mensubu adaylar için muhasebe mesleğinin etik kısmını vurgulamalıdır. Etik sorunlar gerçek iş yaşamında her zaman yaşanabilmektedir. Bu gibi durumlarda meslek mensubu adaylar çözüm için, iş yerinde veya mesleki topluluk kuruluşlarında faaliyet gösteren kaynaklara başvurabilirler (Sarı Özgün 2016, 171).

Yansıtıcı faaliyet, kariyerlerinin her aşamasında, muhasebe meslek mensuplarının gelecekteki eylemlerini geliştirmek amacıyla, kendi deneyimlerini (gerçek ya da temsili) gözden geçirerek mesleki yeterliliklerini geliştirmeye devam ettikleri, tekrarlı bir süreçtir. Yansıtılacak en gerçekçi deneyimler, iş yerinde meydana gelebilir. Bunun mümkün ya da uygun olmadığı durumlarda, “gerçek hayat” deneyimleri simülasyonları ya da kamuya açık ilgili örnek olayların değerlendirilmesi de uygun alternatifler sunabilir. Yansıtıcı faaliyetlerin belgelendirilmesi; öğrenme kayıtları, yansıtıcı kayıtlar, kişisel gelişim belgeleri veya kritik olaylar günlüğü şeklindedir (Uluslararası Eğitim Bildirileri El Kitabı 2015, 100-101). Standartta; mesleki değerler, etik ve tutumlar, bir mesleğin üyeleri olarak muhasebe meslek mensuplarını tanımlayan mesleki davranış ve özellikler olarak tanımlanmıştır (IES 4 2011, 11).

Bu standardın amacı, muhasebe eğitim programlarıyla meslek mensuplarına ileri muhasebe bilgi ve becerisinin kazandırılmasıdır Bunlardan IES 4 meslek etiğine yön veren ve tanımlayan standarttır. Kurulun IES 4 dışında oluşturduğu diğer bir çalışma ise IEPS 1 kodu ile yayımlanmış olduğu uygulama rehberi niteliğine sahip olan “Mesleki Değerler, Etik ve Tutumları Geliştirme ve Sürdürme Yaklaşımları” (Approaches To Developing and Maintaining Professional Values, Ethics and Attitudes) standardıdır. IEPS 1 etik anlayışın oluşmasını sağlayacak olan eğitimin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğini üç ana bölümde ele alarak somutlaştırmaya çalışmaktadır:

⇒ Etik yetkinlik geliştirme

⇒ Sürekli etik eğitiminde uygulama yaklaşımları

⇒ Etik eğitiminin verilişi ve değerlendirilmesidir (Güney 2016, 42).

IEPS: Information Technology for Professional Accountants, Ağustos 2006’da yayınlanan bu uygulama açıklaması profesyonel muhasebeciler için bilgi teknolojilerini açıklamaktadır. IEPS: Practical Experience Requirements – Approaches to Developing and Maintaining

Professional Values, Ethics and Attitudes, Bu uygulama açıklaması staj şartlarıyla ilgili mesleki değer, etik ve davranışlara ilişkindir. Eylül 2006’da kabul edilmiştir (Hacırüstemoğlu 2009, 26).

(1) Numaralı standartta etik eğitimin dört hedefine dayalı olan, öğrenme sürecinde dört aşamada olacağı belirtilmiştir. Bu dört aşama;

- 1)Aşama 1: Etik Bilginin Arttırılması;
- 2)Aşama 2: Etik duyarlılığın geliştirilmesi;
- 3)Aşama 3: Etik Yargının Geliştirilmesi
- 4)Aşama 4: Etik Davranışa Bağlılığı Devam Ettirme şeklindedir.

**ÖS
774**

Etik eğitim, ilk olarak ruhsatlandırma öncesi programda başlayan ve bir muhasebe meslek mensubunun kariyeri boyunca devam eden yaşam boyu bir taahhüdüdür (Uluslararası Eğitim Bildirileri El Kitabı 2015, 190). (1) Numaralı standart, IFAC üyesi meslek kuruluşlarına IES 4’ü uygulamasında ve bu standarda göre mesleki değerler, etik ve tutumların geliştirilmesi konusunda rehberlik hizmeti sunmaktadır (Uluslararası Eğitim Bildirileri El Kitabı 2015, 186).

IES 4, programa girenlerin uzman bir muhasebeci olması için onların uygun mesleki ve ahlaki değerleri ile donatılmasını amaç edinmektedir. Standarda göre; her bir programın amacı, katılımcıya kendi milli ve kültürel çevresini yansıtacak olan mesleki değerler, etik ve tutumları öğretmelidir. Bu bilgilerin yanı sıra tüm programlar; etik niteliği, dürüstlük, objektiflik, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik ve bağlılık, temel etik ilkelerine uygunluk, profesyonel davranış ve teknik standartlara uygunluk, bağımsızlık, şüphecilik, hesap verebilirlik ve sosyal sorumluluk gibi kavramları da öğretmelidir (Bozkurt, Öksüz ve Karakuş 2013, 66). (4) numaralı bu standart, 1 Temmuz 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir (IES 4, 05.06.2018).

4. SONUÇ

Etik kavramı, eski çağlardan günümüze kadar düşünülmüş tartışma konusu olmuştur. Etik, neyin yapılması gerektiğini, hangi eylemin iyi olduğunu göstermiştir. Etik, bir takım kuralları ortaya koyar. Doğruluk, dürüstlük, güvenilir olma, sadakat, adalet, başkalarına yardım etme, saygı gösterme gibi ortak etik kuralları vardır. Muhasebe mesleği açısından da meslek mensuplarının faaliyetlerini sürdürmelerinde etik olarak uymaları gereken kuralları, kanunlar, yönetmelikler söz konusudur. Etik, meslek mensuplarının yaptıkları işlerin güvenilir olduğunun göstergesidir.

Muhasebe mesleğinde etik ile ilgili bazı kurumlar tarafından hem ulusal hem de uluslararası çalışmalar yapılmıştır. Muhasebe alanında meslek etiği konusunda ilk olarak gelişme Amerika’da yaşanmış ve Amerikan Bağımsız Kamu Muhasebecileri (AICPA), “Mesleki Davranış Yasası İlkeleri” ve “Mesleki Davranış Yasası Kuralları” başlıklı muhasebe meslek mensuplarının uyması gereken etik ilke ve kuralları yayımlamıştır. Bu kuralların yanı sıra Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu’nun (IFAC) Muhasebeciler İçin Etik Standartlar

Kurulu (IESBA) tarafından “Profesyonel Muhasebeciler İçin Etik Kurallar El Kitabı” isimli bir çalışma yayınlamasıyla birlikte ülkemizde de etik standartları oluşturma adına TÜRMOB tarafından Türkçeye çevrilerek yayımlanmıştır. Aynı zamanda IFAC eğitim komisyonu tarafından hazırlanan, IES 4 kodlu “Mesleki Değerler, Etik ve Davranışlar Standardı” 2015 yılından bu yana yürürlüktedir.

(4) Numaralı standardın amacı, muhasebe meslek mensuplarının yeterliliğe yönelik eğitim programı süresince uygun mesleki değerler, etik ve tutumlarla donanmalarını sağlamaktır. Muhasebe mesleği eğitimi programı, potansiyel muhasebe meslek mensuplarını mesleki yargıda bulunulması ve toplumun ve mesleğin çıkarını en uygun etik davranışla hareket edilmesi amacıyla mesleki değerler, etik ilkeler ve tutumlar çerçevesini sağlamaktır.

Bu standartta mesleğin yüklemiş olduğu ahlaki değerlerle ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Mesleki değerlere ve etik ilkelere uygun davranış, muhasebe temel kavramlarından sosyal sorumluluk kavramının bir davranış biçimi olarak meslek mensubuna kazandırılması ile yerine getirilmiş olması mümkündür. Sosyal sorumluluğa sahip bir meslek mensubu, alacağı kararlarda, oluşturacağı bilgilerde belli kişi ya da kurumun çıkarını değil toplumun çıkarını gözetmiş olacaktır. Muhasebe meslek mensupları için eğitim programlarında etik, değer ve tutumların kapsamı; sosyal sorumluluk, kamu ilgisi ve duyarlılığı, sürekli iyileştirme ve yaşam boyu öğrenme, güvenilirlik, sorumluluk, güncelliği, nezaket ve saygı, kanun ve yönetmelikler şeklindedir.

(4) numaralı standardın yanı sıra Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kurulu (IAESB) tarafından IEPS 1 kodu ile yayımlanmış olan (4) numaralı standarda uygulama rehberi niteliğine sahip olan “Mesleki Değerler, Etik ve Tutumları Geliştirme ve Sürdürme Yaklaşımları” adlı standart kurulun yapmış olduğu çalışmalardan biridir. Bu standart etik eğitiminin dört hedefine bağlı olarak, öğrenme sürecindeki aşama; etik bilginin artırılması, etik duyarlılığının geliştirilmesi, etik yargının geliştirilmesi ve etik davranışa bağlılığı devam ettirme şeklindedir. (1) Numaralı standart, IFAC üyesi meslek kuruluşlarına IES 4’ü uygulamasında ve bu standarda göre mesleki değerler, etik ve tutumların geliştirilmesi konusunda rehberlik hizmeti sunmaktadır. Yayımlanmış olan bu standartlar ile meslek mensuplarının faaliyetlerini yürütmelerinde etik açıdan yol gösterilmesi hedeflenmiştir. Meslek mensupları muhasebe mesleğini yürütmeye başlamadan önce eğitimlere tabi tutularak, standartların uygulanmasında kontrol ve denetimin sağlanması ile mesleki değerler, etik ve tutumların geliştirilmesi adına başarılı olabilmek mümkündür.

KAYNAKÇA

Akın, O. ve K. Özdaşlı. 2014. “Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Uymaları Gereken Etik İlkeler Uyma Düzeyine Yönelik Meslek Mensupları İle Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Algıları”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Temmuz.

Arslan, H., K. Gökoğlan ve M. Bulut. 2018. “Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek

Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe Meslek Etiği Algıları Üzerine Bir Araştırma”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (65).

Bozkurt, İ., S. Öksüz ve R. Karakuş. 2013. “Muhasebe Eğitiminin Niteliği ve Bu Eğitimin Muhasebecilik Mesleği İle İlgili Algılara Etkisi: Çankırı Meslek Yüksekokulu Örneği”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3 (1).

Can, A. V. ve Ş. D. Demirci. 2016. Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standardı 2 Muhasebe Eğitimi Programlarının İçeriğine Uyum: Sakarya Üniversitesi Örneği, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı.

Çubukçu, S. 2012. “Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Komitesi Düzenlemeleri Çerçevesinde Etik Eğitime İlişkin Durum Analizi”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (1).

Daştan, A. 2009a. “Etik Eğitiminin Muhasebe Eğitimindeki Yeri ve Önemi: Türkiye Değerlendirmesi”, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 26 (1).

Daştan, A., Y. Bayraktar ve U. Bellikli. 2015b. “Muhasebe Mesleğinde Etik İnkilem ve Etik Karar Alma Konularında Farkındalık Oluşturma: Trabzon İlinde Bir Araştırma”, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 29 (1).

Daştan, A. ve U. Bellikli. 2016c. “Türkiye’de Muhasebe Eğitiminin IEPS 2: Muhasebe Meslek Mensupları İçin Bilgi Teknolojisi Kapsamında Değerlendirilmesi”, TİSK Akademi, 1.

Elmacı, O. ve K. Tutkavul. 2017. “Muhasebe Eğitiminin Akreditasyonunda Stratejik Yol Haritası: Kaynak Tabanlı Bir Model Önerisi ve Gerçekleştirme Koşulları”, Journal Of Social and Humanities Sciences Research, 4 (3).

Erkal P. ve M. Bektaş. 2016. Etik İklim, Etik Liderlik ve İş Tatmini İlişkisi: Bir Ampirik Çalışma, 15. Ulusal İşletmecilik Kongresi, 26-28 Mayıs 2016, İstanbul.

Erol Fidan, M. ve Ş. Subaşı. 2014. Muhasebe Meslek Mensubu Adaylarının Etik Algıları: İstanbul İli Örneği, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim.

Fito, M. A., J. Llobet ve S. Moya. 2013. Ethical Competences in Accounting Higher Education: An Expectation Gap Between The Profession And University, (Governance, Communication, and Innovation in a Knowledge Intensive Society, Squeira S. W. M. Ed.), IGI Global.

Gül, H. ve M. Erol. 2016. “Muhasebe Meslek Mensuplarında İşe Bağlılık ve Çalışma Ahlakının Mesleki Etik Davranışa Etkisi”, Mali Çözüm Dergisi, Eylül-Ekim.

Güney, A. 2016. Muhasebe Eğitiminde Muhasebe Etiği Ders İçeriklerinin Oluşturulması, ERPA International Congresses on Education 2016, 2-4 June 2016, Bosnia and Herzegovina.

Gürel, T. 2009. Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Etik Kavramlarının Kurumsal Bağlı Üzerine Bir İnceleme, Medya ve Etik Sempozyumu, 07-09 Ekim 2009, Fırat Üniversitesi Elazığ.

Hacıüstemoğlu, R. 2009. Türkiye’de Muhasebe Eğitimi İçin On Yıllık Hedefler, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, (3).

International Accounting Education Standards Board, IES 4 Professional Values, Ethics, and Attitudes, https://isca.org.sg/media/779285/exposure-draft-and-memo-for-ies_4.pdf, (Erişim Tarihi: 05. 06. 2018).

“IAESB”, <https://www.iaesb.org/about-iaesb>, (Erişim Tarihi: 05. 06. 2018).

IFAC, IES 4, Initial Professional Development-Professional Values, Ethics, and Attitudes, <https://www.ifac.org/publications-resources/ies-4-initial-professional-development-professional-values-ethics-and-attit-0>, (Erişim Tarihi: 05. 06. 2018).

İskender, H. ve H. Kırılıoğlu. 2012. Türkiye’de Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Yetkinliklerinin Geliştirilmesinde Sürekli Eğitimin Rolü, World Of IFRS.

Karabınar, S. ve Z. Çevik. 2018. “Bir Muhasebe Meslek Odasında 2008-2013 Yıllarında Verilen Disiplin Cezalarının Yapısal Analizi”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ocak.

Kaya, T. ve E. Ergüden. 2014. “Muhasebe, Kurumsal Yönetim ve Etik Üçgeninde, Etik Kod Uygulamalarının Önemi: Borsa İstanbul’da İşlem Gören Şirketlerde Etik Kod Uygulaması Üzerine Bir Araştırma”, Muhasebe ve Denetime Bakış, Nisan.

Okan Gökten, P. ve S. Gökten. 2016. “Uluslararası Eğitim Standartlarına Genel Bakış: Geçerliliğinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3 (6).

Özbirecikli, M. 2007. “Ana Hatlarıyla IFAC Muhasebeci Eğitimi Standartları”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 33.

Özçelik, H. ve G. G. Angı. 2017. “Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiği ve Etik İkilem Algıları: Antalya İli Örneği”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 50.

Rathore, S. 2008. International Accounting, PHI Learning Pvt. Ltd.

Sarı Özgün H. 2016. Muhasebe Eğitim Standartları, 15. Ulusal İşletmecilik Kongresi, 26-28 Mayıs 2016, İstanbul.

Türker, İ., Biçer, A. A. ve Şimşek, A. (Ed.) 2010. Uluslararası Eğitim Bildirileri El Kitabı, TÜRMOB Yayınları-462.

Türker, M., Türker İ. ve Şimşek, A. (Ed.) 2015. Uluslararası Eğitim Bildirileri El Kitabı, TÜRMOB Yayınları-482.

Uyar, S. 2008. “Uluslararası Eğitim Standartları (IES) ve Akdeniz Üniversitesi’nde Muhasebe Eğitimi”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Mart.

Wilson, R. M. S. 2014. The Routledge Companion to Accounting Education, Routledge Publish.

Yücel, E. 2017. “Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Dışı Davranışlarının Vergi Ahlakına Etkisi”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ocak.

Zeytinoglu, E. ve N. Özkan. 2013. “Muhasebe Eğitimi ve Kurumsal Yönetim: Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Kurumsal Yönetim Algıları Üzerine Bir Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Temmuz.